

Anadolu Din ve İnançları Platformu / Kültürel Mirasımızı Sırtlayanlar / Bölüm 8

Çağla Parlak ve Başak Emir ile Kültürel Mirası Koruma Derneği ve Süryani Kültür Mirası projeleri

KONULAR: Süryani Kültür Mirası projelerinin ve çıktılarının tanıtımı.

Nükhet Everi- ADİP için hazırlanan “Kültürel Mirasımızı Sırtlayanlar” söyleşilerimizde Çağla Parlak ve Başak Emir ile genel olarak kültürel miras konusunu, özelde Süryani kültür mirası üzerine konuşacağız. Çağla Parlak kurucusu olduğum Kültürel Mirası Koruma Derneği'nin (KMKD) projeler yöneticisi, Başak Emir de kültürel miras iletişim uzmanı olarak hizmet veriyor. Çağla ve Başak, kendinizden ve yaptığınız işlerden bahsedebilir misiniz?

Çağla Parlak- 2015 yılında Kültürel Miras Koruma Derneği'nde proje koordinatörü olarak çalışmaya başladım. Daha önce de Dolmabahçe Sarayı'nda çalışmıştım. Milli sarayların eğitim faaliyetlerini geliştirmek konusunda katkı sağladım. İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler mezunuyum. Daha sonra müzecilik konusunda master yaptım.

Başak Emir- 2018'den itibaren KMKD'de Süryani projelerinde proje korrinatörü olarak yer aldım. Kültürel mirasın iletişimi uzmanıyım. Boğaziçi Üniversitesi tarih bölümü mezunuyum. Daha sonra Uludağ ve Bilgi üniversitelerinde arkeoloji yüksek lisansı yaptım. Yüksek lisansımı yaparken aynı zamanda Yunanistan merkezli Heritage Management Organization ile çalışmaya başladım. 2020'den beri Tarih Vakfı'nda çalışıyorum

Nükhet Everi- Kültürel Mirası Koruma Derneği'nde ne gibi projelere imza atıldığını kısaca öğrenelim ve neden, nasıl Süryani Kültür Mirası üzerine çalışmalara geçtiğimizden bahsedelim.

Çağla Parlak- Kültürel Miras Koruma Derneği 2014 yılında kuruldu. Kültürel miras alanı çok paydaşlı bir alan. Dolayısıyla biz de bu anlamda gerekli bilgi, yetenek, uzmanlığın gelişmesine katkıda bulunmak, kültürel mirasın korunması için gereken önlemlerin alınmasını sağlamak, koruma projeleri gerçekleştirmek, koruma konusunda toplumun katılımını sağlamak için kurulduk. Aynı zamanda kültürel mirasın yorumlanması ve tarih alanları yönetimi konusunda çalışmalar yürütmek için kurulduk. KMKD'nin çalışmalarını dört ayrı başlıkta kategorize edebiliriz. Bunlardan ilki kültürel mirasın korunması için farklı grupların var olan kapasitesini arttırmaya yönelik bir takım eğitim faaliyetleri gerçekleştirdik. Üniversite öğrencileri yönelik gençlik kampları düzenledik. Doğrudan kültürel miras alanında çalışılan profesyonellere verilen eğitimler gerçekleştirdik. Turist rehberlerine yönelik eğitimler gerçekleştirdik. Kültürel mirasın nasıl daha iyi yorumlanacağına dair eğitimler verdik. Taş ustalarına, marangozlara, belediyelerde kültürel mirasla ilgili çalışan kişilere yine kültürel miras eğitimleri verdik. Öte yandan kültürel mirasın korunması fikrini, bu farkındalığı yaygınlaştırılacak kişilere de eğitim verdik. Mesela gazetecilere kültürel miras haberciliği eğitimi, öğretmenlerle, çocuklarla kültürel miras farkındalığının geliştirilmesi gibi eğitimler gerçekleştirdik. Yine tarihi yerlerde

yaşayanlara yönelik bakım eğitimleri veriyoruz. Öte yandan mimari mirasın korunmasıyla ilgili çalışmalar gerçekleştirdik. KMKD'nin kuruluş fikriyatı bu yönde oldu. Yani mimari mirasın korunmasıyla başladı. Anadolu'da farklı toplumlar tarafından inşa edilmiş mimari mirasın belgelenmesi, risk analizlerinin yapılması ile ilgili bir projeye, 2015 yılında başladık. Risk altında olan yapıların korunması adına acil önlemler alınması için faaliyetler gerçekleştiriyoruz. Restorasyon biliyorsunuz çok maliyetli bir faaliyet olabiliyor. Ekim 2019'da Türkiye'nin ilk enerji verimli restorasyonunu gerçekleştirdik. Tamir Evi adıyla Mardin'de bir yapının restorasyonunu gerçekleştirdik. Üstü bir sanatçı misafirhanesi, alt katı da bir koruma sergisi olarak hizmete açıldı. Tabii ki somut olmayan kültürel miras ile bir bütün olarak ele almak durumundayız. Mimari mirasla somut olmayan kültürel miras birbirinden ayrılamaz. Somut olmayan kültürel mirasın korunması çalışmalarından Başak daha iyi bahsedecektir. Bunu Süryani projesinde gerçekleştirdik. Süryani Katolik kilisesinin basılı ve aynı zamanda el yazması olan eserlerinin dokümantasyonu, dijitalleştirilmesi ve konservasyonu ile ilgili olarak çalıştık.

2015-2016 yılları arasında yürütmüş olduğumuz Anadolu'nun mimari mirasını koruma projesi kapsamında yedi ayrı ildeki sınırsız yapıları incelemiştik. Bizim Süryani mirasını incelemek için gideceğimiz yerlerden bir tanesi de Mardin, Midyat ve çevresiydi. İnceleyeceğimiz yapıların hepsini belirledik. Konuyla ilgisi olan kişilerle birlikte rotamızı belirledik. Her şey hazır ve gitmeye hazır. Gitmeden sanıyorum 4 veya 5 gün önce Mardin'de olağanüstü hal ilan edildi. İnanılmaz üzüldük Bizim en çok risk altında olarak tespit ettiğimiz yapılar sokağa çıkma yasağının olduğu bölgelerde yer alıyordu. Rotamızı başka yerlere çevirmenin enerjisiyle Süryani mirası için bambaşka bir proje yazdık. Sadece mimari miras değil, aynı zamanda bir bütüncül bakış açısıyla somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ve belgelenmesine yönelik bir proje yazdık. Kabul edildi.

Nükhet Everi- Somut olmayan Süryani kültür mirası üzerinde çalışırken neler yapıldı? Nasıl bir süreç geçti?

Başak Emir- KMKD'de iki tane süryani projesi yaptık. Bir tanesi Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçilikler Fonu'yla yürütülmüş olan Mardin'deki somut olmayan kültürel mirasın belgelenmesi ve yaygınlaştırılması projesidir. Diğer de Prince Claus Fonu'yla gerçekleştirilen "Süryani el yazmaları projesi" olarak geçiyor. Öncelikle bölgedeki paydaşların analizi yapıldı. Yerelde yönetimler ve süryani toplumuna ait bireylerle görüştük. Toplumla birlikte hareket ederek, onlarla konuşarak üç tane saha ziyareti yaptık. İki tane ayrı atölyemiz, iki tane uluslararası organizasyonumuz oldu. Bunlara yurt dışından, yurt içinden süryani toplumu üyeleri, süryani akademisyenler geldi. Aynı zamanda yine toplum liderleri de yine bu workshop'umuzun içinde yer aldı. Bu bize hangi sorunların yaşandığını, sorunların sebeplerinin neler olduğunu, çözmeye yönelik neler yapılabileceğine dair içerden bir gözle birlikte analiz edebilmemize sebep oldu. Somut olmayan kültürel mirasla ilgili üç kitapçığımız var. Heritage Management Organization'la birlikte yaptığımız, onların editörlüğünde hazırlanmış olan "Kültürel Mirasa Toplum Katılımının" Mardin örneğinde nasıl yapılabileceğine dair bir kitapçık hazırladık. Bu da orada çalışan bütün STK'lara, kurumlara, organizasyonlara ya da orada çalışmak isteyen tüm insanlara yardımcı olabileceğini düşündüğümüz bir kitapçık oldu.

Nükhet Everi- Bu üç kitapçık hakikaten çok çok önemli. Gerek turizm açısından, gerek kültür mirası açısından pek çok şey var. Bu kitapçıklar sadece bir şeyler öğrenmek isteyenlere değil, kendi kültürünü tanımak isteyenlere de hitap edecek gibi geliyor bana.

Başak Emir- Somut olmayan kültürel mirasla ilgili yaptığımız çalıştayımız Anamed ev sahipliğinde yapıldı. Sekiz uzmanımız katıldı, kültürel mirasın yaşadığı sorunları listeledik. Özellikle Seyfo diye adlandırılan göçün kültürel mirasa olan etkilerini görüştük. Ve bir sorun ağacıyla birlikte bu sorunlara çözümler üretmeye çalıştık. Paydaş analizi yaptık. İletişim eksiklikleri varsa eğer neler olabilir diye çalışmalar yaptık. Kitapçıkların içerisinde yer alacak unsurlar belirlendi. Birinci kitapçığımız, haritalar web sitemizden de indirilebilir durumda. Çocuk kitabımızın arkasında bu haritanın boyanabilir bir versiyonu da mevcut. Kültür rotalarına daha evvel göz önünde bulundurulmamış noktaları da dahil ettik. İkinci kitabımızda yine bu yörede, bu bölgede sözlü tarih çalışmaları yapmış Esra Balcı ve antropolog Marc Soleil ile çalıştık. Onlar da bize yine yörede yaptıkları görüşmelerle birlikte tehlike altında görülen on adet kültürel miras ögesini hazırladılar. Üçüncüsü her kesime yönelik bir kitapçık olsun istedik. Çözüme yönelik de bir şeyler sunabilelim istediğimiz için toplum katılımının nasıl sağlanabileceğini direkt Mardin örneği üzerinden konuştuk. Mardin çok kültürlü, çok dinli bir kent. Çok paydaşlı bir yer. Bunun da getirebileceği farklı sorunlar ya da uyuşmazlıklar olabilir. Bu uyuşmazlıkların nasıl çözülebileceğine dair bazı pratik bilgilere yer verdik.

Nükhet Everi- Dil konusu da çok önemli. Bu konuda neler yaptınız?

Başak Emir- Süryani dili çok önemli. Workshopumuzda özellikle ele alınmıştı. Bu iki projemizde de bir şekilde yoğunlaştık. Çocuk kitabımız hem Türkçe, hem Süryanice olarak yayınlandı. Sözlü tarih çalışması yapan çocuklar, Süryani çocuklar, Mardin'de yaşayan ve diasporadan gelen çocuklar KMKD'nin çalışmalarına da katıldı. Süryani el yazmaları projemizde de Mardin Süryani Katolik Kilisesi'nin kütüphanesinde yer alan el yazması ve matbu kitapların korunma statülerini arttırabilmeyi hedefledik. Mardin Üniversitesi'ndeki Süryani Dil ve Edebiyatı'nda yer alan öğrencilerin de katılımıyla eğitimler gerçekleştirdik. Onlara önleyici koruma yöntemlerini gösterdik. Bu çalışma esnasında taranan pek çok günlük ve vaftiz kayıtları da çok güzel tarihi belgeler olarak sunuluyor. Umuyoruz ki bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan bilgiler bu kültürle ilgili yapılabilecek pek çok araştırmaya da kaynak olabilir.

Nükhet Everi- Başak sen geldiğinde Kültürel Miras Koruma Derneği'ne bazı teknolojileri de getirdin. Onlardan da bahsedebilir misin?

Başak Emir- 360 derece video çekimler yaptık. Bunlar web sitemizden ulaşılabilir halde ve olduğu gibi çektik. Olduğu gibi çekmekten kastım mesela çok ücra bir yerde, çok risk altında bulunan bir manastır. Ancak duvarlarında grafitiler yapılmış. Çünkü korunmuyor, açık. ya da çöp atılmış, bir şeyler yakılmış içinde vesaire. Biz bunlarda da herhangi bir şeyi yerinden oynatmadık bu kayıtları alırken ki hem yerel otoritelerin ve Kültür Bakanlığı'nın bu konuda yapabileceği çalışmalara yardımcı olabilmek adına hem de yine Diaspor'da bulunan ve yine

aslında Mardin'de bulunup da oralara gidemeyen insanlar için bile dahil olmak üzere bu miraslara erişimi sağlamaya çalıştık. Heritage Management Organization'ın da ortaklığında 3 boyutlu modellemeler yaptık. Projemize yeni bir boyut kazandırdı. Gidebildiğimiz yerlerdeki yapıların hava fotoğraflarıyla birlikte üç boyutlu modellerini hazırladık.

Kültürel mirasın dijitalleştirilmesi, bu araçların kullanılması çok önemli. Evimizin konforunda bu yapıları görebiliyoruz.